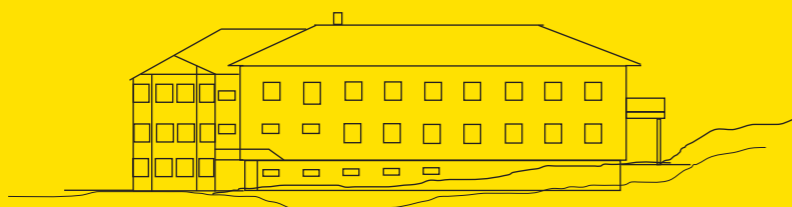

KULTURMINNERAPPORT

Laksevåg, gnr. 154 bnr. 408 mfl.
Øvre Fyllingsveien

Dato: 19.09.22
PlanID: 4601_70650000

INNHOOLD

KULTURMINNERAPPORT

Rapporten belyser forutsetninger for utvikling av Øvre Fyllingsvei 48, blant annet gjennom analyse av stedet og eksisterende bygd miljø på Melkeplassen.

INTRODUKSJON OG BAKGRUNN

PROSJEKTOMRÅDE

INNLEDNING

SAMMENDRAG

PRINSIPP OG STEDSANALYSE

MELKEPLASSENS
HISTORIE

BYGNINGSMILJØET PÅ
MELKEPLASSEN I DAG

OMBYGGING AV
ØVRE FYLLINGSVEI 48
GJENNOM TIDENE

BERGEN SENTRUM
OG ØVRE FYLLINGSVEI 48

ØVRE FYLLINGSVEI 48
FASADE VEST

INNLEDNING OG SAMMENDRAG

BAKGRUNN

RAPPORTEN er utarbeidet av 3RW arkitekter på oppdrag fra Profix AS.

Prosjektet omfatter bruksendring og ombygging av det tidligere Soltun aldershjem på Øvre Fyllingsveien 48, gnr/bnr 154/408 og 565. Bygget står på uregulert tomt og er del av bygningsmiljøet som står igjen etter den tyske forlegningen koblet til ubåtbunkeren på Laksevåg.

Ombygging fra aldershjem til boliger ble innledende forsøkt løst direkte gjennom byggesak og dispensasjon fra kommuneplanen. Bergen kommune avsto søknad om dispensasjon i juni 2020 (sak 202008247/10). Prosjektet legger ikke opp til økt byggevolum eller vesentlige endringer på bygningskropp. Bruksendring til bolig vil likevel kunne utfordre bestemmelsene i kommuneplanen knyttet til generelt arealkrav til uteoppholdsareal, grad av utnyttning, krav til parkering og støy. Avklaringer av disse forholdene foreslås behandlet gjennom regulering av tomten.

Øvre Fyllingsveien 48 er opprinnelig bygget som del av mannskapsleiren etablert til bruk for tyske ubåtmannskaper under annen verdenskrig. I 1948 ble bygningen søkt bruksendret av Laksevåg Boliglag A/S til pleiehjem. I den forbindelse er taket forsterket og eksisterende takarker er fjernet og erstattet av takvindu i metall. Balkong på bygningens sørside kom

også til på dette tidspunkt. Bygningen har trolig vært i bruk som aldershjem siden starten av 1950-tallet, og driften ble overtatt av Bergen kommune på 70-tallet. I 1989 ble tilbygget på nordsiden tatt i bruk.

Området ligger i kommuneplanen som «øvrig byggesone». Tetthet og funksjonsblanding i området gjør likevel at området oppleves som et senterområde. Det er kort vei til butikk, barnehage og skole, området er godt dekket av kollektivtilbud, har en variert struktur og ligger tett på turområder. Melkeplassen har vært et område med ulike levekårs- og sosiale utfordringer. At bygget får en tjenlig fremtidig funksjoner vurdert som viktig for nærområdet.

Gjennom planprosessen er byggets potensiale som boligbygg løftet frem og det er sett på tiltak for å ivareta verneverdier samtidig som man etterstreber best mulig boligkvalitet samt å å innfri krav i kommuneplanen.

Mannskapsleiren "Ü-Stützpunkt Lager Prien"

MELKEPLASSENS HISTORIE

Bergen som ubåtby med ubåtbunkeren Bruno på Laksevåg var sentral for tyskernes krigføring i Nordishavet, hvor det gikk viktige forsyningslinjer til Sovjetunionen. Senere, når tyskerne mistet sine ubåtbaser i Frankrike, ble ubåtstøttestedet i Bergen enda viktigere. Da flotiljene som hadde hatt sine baser i Frankrike flyttet til Bergen, flyttet også deres operative område i hovedsak fra Atlanterhavet til strategiske steder ved de britiske øyer. Ubåtbunkeren på Laksevåg beskyttet ubåtene mens de fikk nødvendige reparasjoner. Med kapasitet til 1500 personer var Melkeplassen den desidert største leiren for tysk ubåtpersonell i Bergen. Bergen var base for den 11. ubåtflotilje, som var en såkalt «Eismeer-flotilje»: deres kamparena var i hovedsak Nordishavet. Ubåtmannskapene, som hadde svært høy dødelighet med mer enn 3 av 4 døde på havet, fikk bedre standard på forlegningene enn andre mannskaper. Under den tyske okkupasjonen bygget tyskerne leiren på Melkeplassen for å kunne ivareta ubåtmannskapet, og denne tyskerleiren har lagt grunnlaget for stedets infrastruktur og bebyggelse. Leiren «U-Stützpunkt Lager Prien» var oppkalt etter Günther Prien, en berømt ubåtkommandant.

Kilde tekst:
Byantikvaren i Bergen

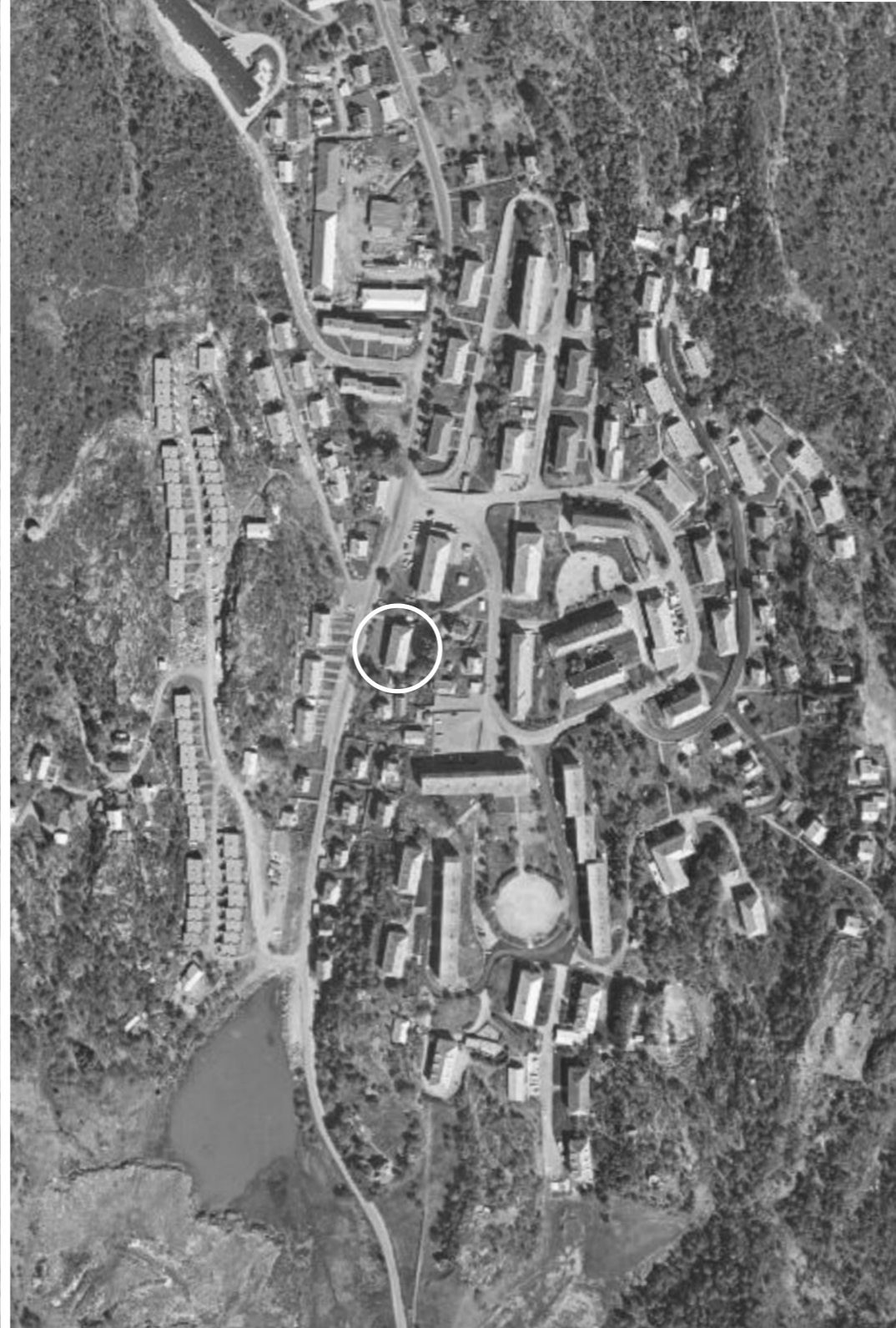
kulturminnerapport for Melkeplassen.

1951

Melkeplassen med den tyske mannskapsleiren oppført i 1941. Området var den største leiren for tysk ubåtpersonell i Bergen.

1970

Med stor mangel på bolig i etterkrigstiden ble tyskerbrakkene attraktive boliger. Området er siden blitt utbygget med flere boliger og noe næring.

2018

Øvre Fyllingsveien 48 og dagens omgivelser

BYGNINGSMILJØET PÅ MELKEPLASSEN I DAG

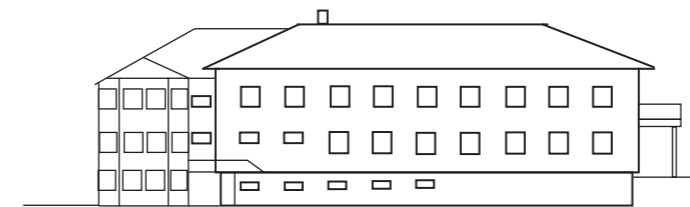
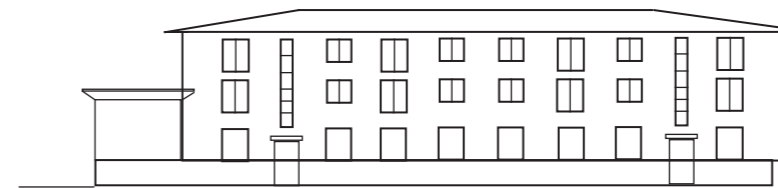
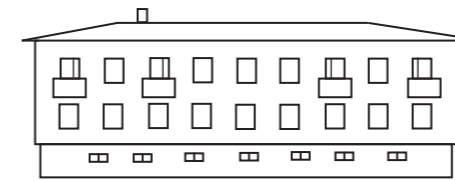
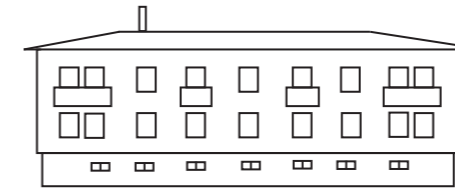
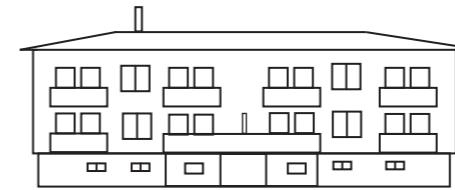
Brakkene på Melkeplassen har i hovedsak beholdt sin hovedform, beliggenhet, og hage. Det tidligere økonomibygget, Monrad Mjeldes vei 7, er unntaket med et påbygg i sør. Det er også denne brakken som har den mest fremtredende fasadeendringen, med langsgående balkongrekker med skråstilte understøttelser. Brakkene har verdi som sentrale deler av et større bygningssmiljø etter okkupasjonsmakten, og bygningshistorisk verdi som bevarte brakkebygg fra tyskeres typebyggeri. Det er usikkert hvor mange slike brakker som finnes i dag, men denne typen brakker har vært svært vanlig under krigen. De har også etterkrigshistorisk verdi da de har blitt brukt til boligformål etter krigen på grunn av sin gode standard. Melkeplassen er et viktig kulturmiljø som reflekterer tyskeres aktivitet på Laksevåg. Byggingen av leiren har innebåret et massivt inngrep i det som var et kulturlandskap preget av gårdsmark og få hus. Brakkene, garasjen, murkonstruksjoner, stillinger for luftvernsskyts, og de gjenværende bunkerstrukturene, har sammen med veinettet og ekserserplassen på Melkeplassen tydelig lesbarhet som krigsminnemiljø. Veinettet og veinavnene bidrar spesielt til at den tidligere mannskapsleirens avgrensning er lesbar. Veinavnene gir veinettet på Melkeplassen høy symbolverdi. Som kulturmiljø etter en tysk mannskapsleir, er Melkeplassen trolig den eneste av sitt slag i Bergen. Miljøet har også samfunnshistorisk verdi i kraft av å representere og reflektere historiske og samfunnsmessige hendelser og forhold. Den samfunnshistoriske verdien til kulturmiljøet på Melkeplassen må sees i sammenheng med ubåtbunkerer Bruno på Laksevåg, og disse kul-

turmiljøene er betinget av, og vitner om, krigsføringen med ubåter som var sentral under 2. verdenskrig.

I dag er Melkeplassen preget av bygg med ulik typologi. Vi finner rekkehus, frittliggende eneboliger, lavblokker, og toetasjes tyskerbrakker i tre. Tyskerleiren fra 2. verdenskrig har lagt grunnlaget for hovedstrukturen i kjernen av Melkeplassen. Ekspansjonen og utbyggingen av området etter krigen, har førstskjedd på vest- og østsiden av denne kjernen (1950-60-tallet). Senere, på 1980-tallet, har utbyggingen i hovedsak vært sørover.

Melkeplassen var opprinnelig bebygget med gårdsbruk, og hadde derfor stort sett sett gårdsmark. Jordbrukslandskapet skiftet karakter ved byggingen av tyskerleiren i 1941, og ble derfor kalt «brakkebyen». På midten av 1950-tallet ble det bygget en rekke eneboliger i tre langs Øvre Fyllingsveien. Det ble også oppført trehus i Øvre Riplegården på 50-tallet, og dette området ble videre utbygget på 80-tallet (eneboliger). På sekstitallet ble det bygget både rekkehus (f.eks. Øvre Fyllingsvei og Hamrehaugen) og lavblokker (Monrad Mjeldes vei og Arne Abrahamsens vei). Det ble oppført en mengde rekkehus i området på 80-tallet, som i Klauvsteinen og Øvre Riplegården. Tjønnevannet har gradvis blitt fylt igjen, og i dag er det et idrettsanlegg der. Ved siden av idrettsanlegget finnes det i dag et bergverk/industribygg.

Kilde tekst: Byantikvaren i Bergen, kulturminnerapport for Melkeplassen.

VARIASJONER AV TYPOLOGI REGISTRERT 2020

1

SVERRE HJERTLANDS VEI 6

2

SVERRE HJERTLANDS VEI 4

3

SVERRE HJERTLANDS VEI 2

4

SVERRE HJERTLANDS VEI 17

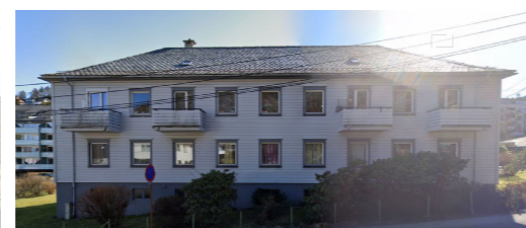
5

SVERRE HJERTLANDS VEI 16

6

SVERRE HJERTLANDS VEI 18

Annonser - Se vannglass betong

7

MONRAD MJELDES VEI 2

8

MONRAD MJELDES VEI 4

9

MONRAD MJELDES VEI 6

10

MONRAD MJELDES VEI 8

11

MONRAD MJELDES VEI 7

12

ARNE ABRAHAMSENS VEI 1

13

ØVRE FYLLINGSVEIEN 48

ØVRE FYLLINGSVEIEN 48
FASADE VEST OG SØR
DAGENS SITUASJON

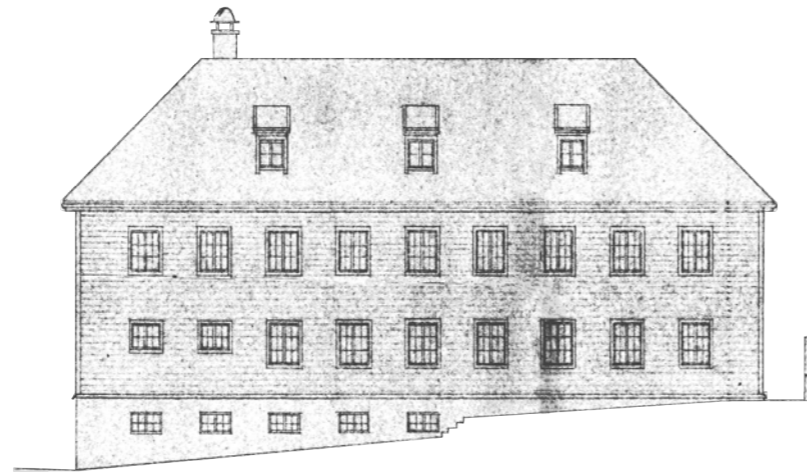

ØVRE FYLLINGSVEIEN 48
FASADE ØST
DAGENS SITUASJON

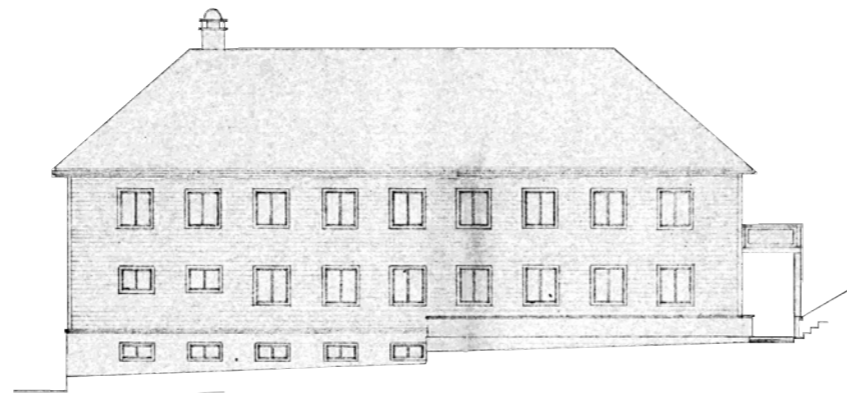
1940

TYSK MANSKAPSLEIR

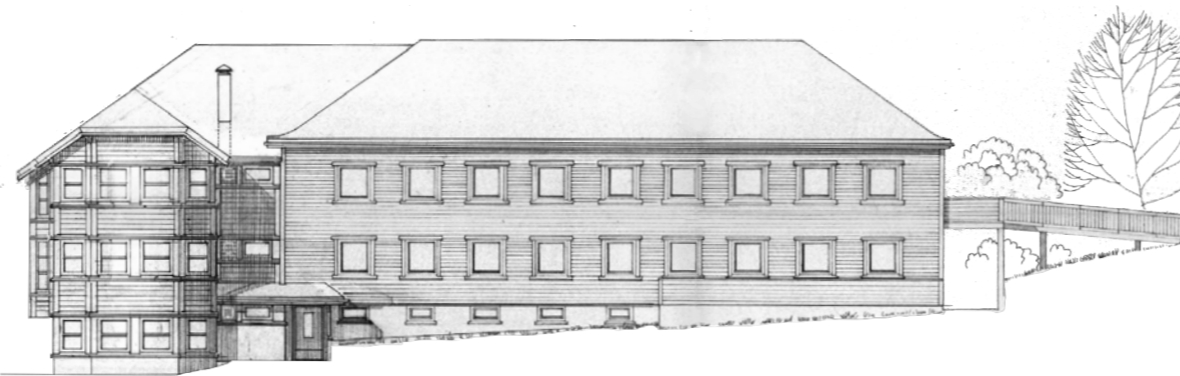
1950

PLEIEHJEM

1980

PLEIEHJEM

2025

BOLIGER

1940

BYGGET BLE TROLIG OPPFØRT I BEGYNNELSEN AV 1940-ÅRENE SOM DEL AV DEN TYSKE MANSKAPSLEIREN PÅ MELKEPLASSEN

OMBYGGING GJENNOM TIDENE

1950

OMBYGGING TIL PLEIEHJEM: ARKER FJERNET SOM FØLGE AV FORSTERKET TAKKONSTRUKSJON. TO FAGS VINDUER BEHOLDT, MEN SPROSSER FJERNET. BALKONG OPPFØRT I SØR

1980

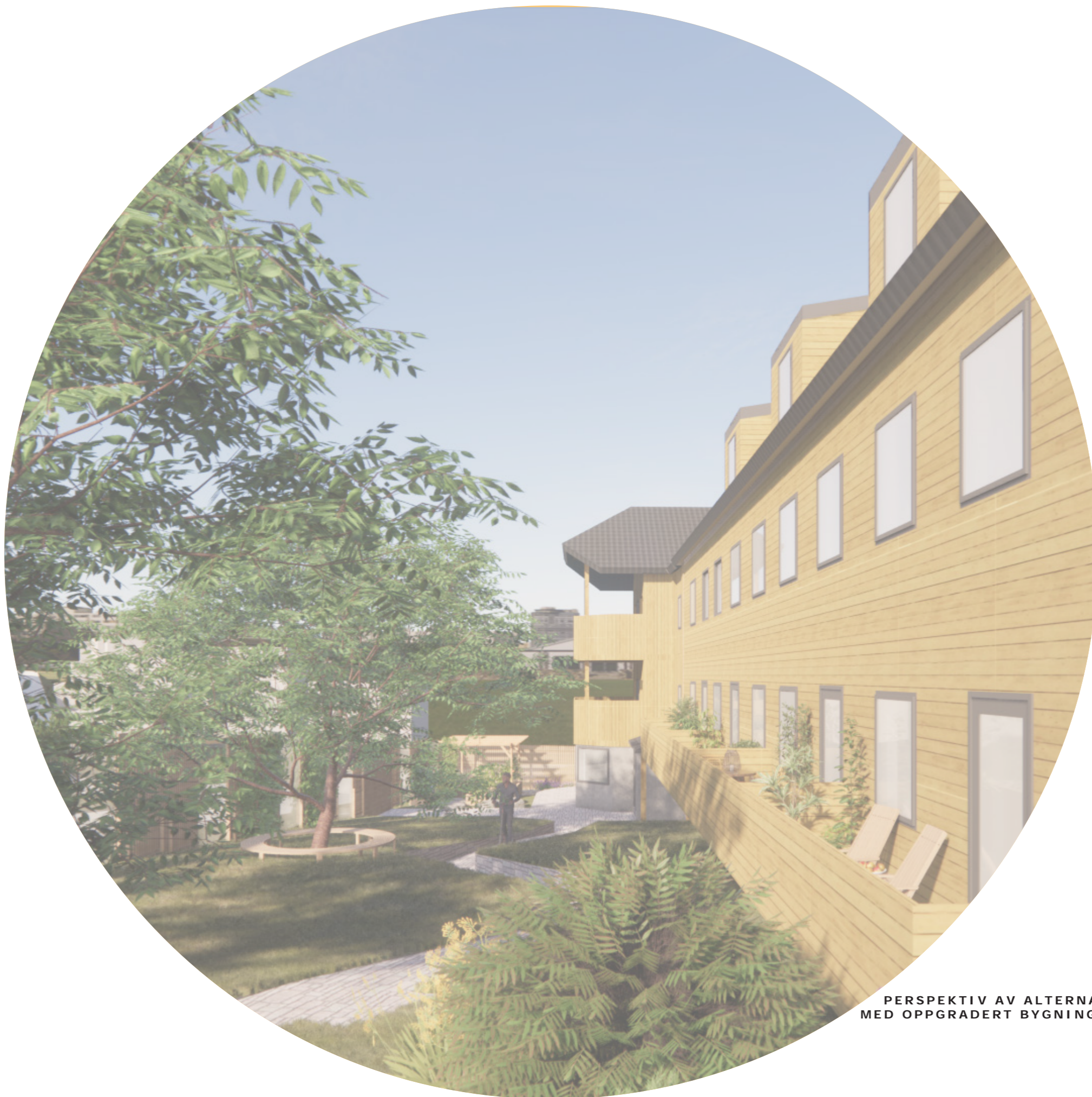
PÅBYGG TIL PLEIEHJEM
PÅBYGG SOM FØLGE AV BEHOV FOR Å UTVIDE PLEIEHJEMMET. NY VINDUER UTEN TOFAGS-DELING. BROTTILKOMST TIL BALKONG I SØR

2025

SKISSE AV MULIG OMBYGGING TIL BOLIG / LEILIGHETSBYGG

Øvre Fyllingsvei 48 har gjennomgått flere ombygginger siden oppføring på 1940-tallet. Bygget er i Bergen kommunes kulturminnerapport for området oppført som revet/uoriginalt fra tiden da Melkeplassen var tysk mannskapsleir, men tegninger og foreliggende dokumentasjon viser at bygget trolig er originalt, altså ikke revet, men i stedet har gjennomgått samtlige ombygginger som har forringet "originaliteten". Bygget ble trolig oppført på 1940-tallet som del av den tyske mannskapsleiren, før bygget en gang på 1950-tallet ble bygget om til pleiehjem. På 1980-tallet ble pleiehjemmet utvidet med et større tilbygg i nord.

Det nederste fasadeopprisset datert "2025" viser muligheten for å bevare bygget gjennom bruk og formålsendring til bolig.

PERSPEKTIV AV ALTERNATIVT FORSLAG
MED OPPGRADERT BYGNING OG FELLES HAGE

KULTURMINNERAPPORT ØVRE FYLLINGSVEI 48

RAPPORT UTARBEIDET AV

ARKITEKT
ARKITEKT

Praewa Samachai
vilde.kjaersdalen@3rw.no / + 47 98418494

PROSJEKTLEDER
AREALPLANLEGGER

Jannicke L. Berglund
jannicke@3rw.no / +47 95768223

